XV - Destanlar ve Halk Hikâyeleri

DedeQorqut

(Kitab-ı Dede Qorqut, Ferhat Zeynelov ve Semet Elizade yayımı, Bakü-1988, s.79-84)

Duxa Qoca Oğlı Deli Domrul Boymı Beyan Eder, Xanım Hey!

Meğer xanım, Oğuz'da Duxa Qoca oğlı Deli domrul deyerlerdi, bir er var idi. Bir quru çaym üzerine bir köpri yapdırmışdı. Keçeninden otuz üç aqca alurdı, keçmıyeninden döge döge qrrk aqca alurdı. Bum neçün böyle ederdi? Anunçün ki," Menden deli, menden güçli er var mıdır ki, çıqa menümle savaşa" deyirdi; "Menim erliğim, behadirligim, cılasunligim, yiğitliğim Rum'a, Şam'a gede çavlana" deyirdi.

Meğer bir gün köprisinin yamacında bir bölük oba qonmuş idi. Ol obada bir yaxşı-xub yiğit sayru düşmüş idi. Allah emrile ol yiğit öldi. Kimi"oğul" deyü, kimi "qardaş" deyü ağladı. Ol yiğit üzerine möhkem qara şiven oldı. Nagahandan Deli Domrul çapar yetdi; aydır: -Mere qavatlar, ne ağlarsız? Menim köprüm yanında bu qovğa nedir, niye şiven edirsiz?- dedi. Ayıtdılar: -Xanım bir yaxşı yiğidimiz öldi, ana ağlarız, dediler. Deli Domrul aydır: Mere, yiğidinizi kim öldürdi? Ayıtdı3453451aMallalb^gigil\llaleala'dahuy-ruq oldı. Al qanatlı Ezrayil ol yiğidin canm aldı. Deli Domrul aydır: - Mere Ezrayil dedügünüz ne kişidir kim, adamm canm alur? Ya Qadir Allah, birliğin, varlığın, haqıççün, Ezrayil'ı menim gözüme göstergil, savaşayım, çekişeyim, dürişeyim, yaxşı yiğidin canm qurtarayım. Bir dexi yaxşı yiğidin canm almıya, - dedi. Qayıtdı döndi Deli Domrul, evine geldi.

Heq Teala'ya Domrul'un, sözi xoş gelmedi:

- Baq, baq, mere deli qavat. Menim birliğim bilmez, yarligüme şükr qılmaz. Menim ulu dergahımda geze, menlik eyleye?- dedi.

Ezrayil'e buyuruq eledi kim, ya Ezrayil var, ol dexi deli qavatın gözüne göringil, benizin saratğıl? - dedi. Canım xırlatğıl, alğıl! dedi.

Deli Domrul qırq yigid ilen yeyüb-içüb oturarken nagahandan Ezrayil çıqageldi. Ezrayü'i ne çavuş gördi, ne qapuçı. Deli Domrul'un görer gözi görmez oldı, tutar elleri tutmaz oldı. Dünya alem Deli Domrul'un gözüne qarannu oltı. Çağırıb Deli Domrul soylar, görelim, xanım ne soylar, aydar:

Mere, ne heybetlü qocasan?
Qapuçılar seni görmedi,
Çavuşlar seni tuymadı.
Menim görer gözlerim
görmez oldı.
Tutar menim ellerim
tutmaz oldı.
Ditredi menim canım
cuşa geldi.
Altun ayağım elimden yere düşdi. Ağzım
içi buz kibi, Sünüklerim tuz kibi oldı. Mere
saqalacığı ağca qoca Gözcügezi cönge qoca
Mere ne heybetlü qocasan, değil mana!
Qodam-belam toqmar bu gün sana, - dedi.

Böyle digec Ezrayil'in açığı tutdı, Aydır:

Mere, deli qavat!
Gözüm cönge idigin ne beğenmezsen?
Gözi gökçek qızlarun gelinlerin
canın çoğ almışam
Saqalım ağarduğm ne beğenmezsen
Ağ sagallu, qara saqallu yiğitlerin
canın çoğ almışam
Saqalım ağarduğunm me'nası budur - dedi.

Mere, deli qavat, ögünürdin, deyirdin "Al qanatlu Ezrayil menim elüme girse, öldüreydim; yaxşı yiğidin, canın onun elinden qurtaraydım, - deyirdin. İmdi mere deli, geldim ki, senin canın alam. Verer misen, yoxsa menimle ceng eder misen? - dedi.

Deli Domrul aydır: Mere al qanatlu Ezrayil, sen misen? -dedi. Evet menem! -dedi. Evet, men aluram, -dedi. Deli Domrul aydar: Mere qapuçılar qapunı qapan!- dedi. Mere Ezrayil, men seni gen yerde isterdim, tar yerde eyü elüme girdin. Ola mı? dedi. Men seni öldüreyim, yaxşı yiğidin canın qurtarayım! -dedi. Qara qılıcm sıyırdı, eline aldı. Ezrayil'i çalmağa hemle qıldı. Ezrayil bir gögerçin oldı: pencereden uçdı-getdi.

Ademiler evreni Deli domrul elin eline çaldı, qas-qas güldi. Aydar: - Yiğitlerim, Ezrayil'in gözin ele qorxutdum ki, gen qapuyı qodi, tar bacadan qaçdı. Cünki menim elümden gögerçin kibi quş oldı, uçdı. Mere, men anı qormıyam toğana aldırmayınca? - dedi. Turdı, atına bindi. Toğanm eline aldı, ardına düşdi. bir iki gögerçin öldürdi, döndi evine geli yürürken Ezrayil atının gözine göründi. At ürkdi. Deli Domrul'ı götürdi, yere urdı. Qara başı bunaldı, bunlu qaldı. Ağ göksinin üzerine Ezrayil basub qondı. Baya mırlardı. Şimdi xırlamağa başladı. Aydır:

Mere Ezrayil, aman!
Tenri'nin birliğine yoqdur güman!
Men seni böyle bilmez idim.
Oğurlaym can alduğm tuymaz idim
Düğmesi böyük bizim tağlarımız olur
Ol tağlarumızda bağlanımız olur
Ol bağların qara sabamları, üzümi olur
Ol üzümi sıqırlar, al serabı olur.
Ol şerabdan içen esrük olur
Şerabluydım tuymadım, ne söyledim,
bilmedim
Beyliğe usanmadım, yiğitliğe toymadım
Canım alma, Ezrayil, -meded!- dedi.

Ezrayil aydır: - Mere, deli qavat, mana ne yalvararsan, Allah Teala'ya yalvar. Menim de elimde ne var. Men dexi bir yumuş oğlanıyam, - dedi. Deli Domrul aydır: Ya pes can veren, can alan Allah Teala mıdır?

- Beli odur!- dedi. Döndi Ezrayil'e: Ya pes sen ne eylemekluq dasan? Sen aradan çıqğıl, men Allah Teala bile xeberleşim, dedi.

Deli Domrul burada soylamış, görelim, xanım, ne soylamış, -Aydır:

Yucalardan yucasan,
Kimse bilmez necesen.
Görklü Tenri
Nece cahiller seni
Gögde arar,
Yerde ister,
Sen xud möminler könlindesen
Daim turan cabbar Tenri Baqi qalan settar
Tenri, Menim canımı alur olsan, sen alğıl!
Ezrayil'e almağa qomağıl!- dedi.

Allah Teala'ya Deli Domrul'ın burda sözü xoş geldi. Ezrayil'e nida eyledi. Kim çün deli qavat menim birliğim bildi, birligüme şükür qıldı, Ya Ezrayil, Deli Domrul'a can yerine can bulsun. Anun canı azan olsun! - dedi. Ezrayil aydır: - Mere Deli Domrul Allah Teala'nm emri böyle oldu ki, Deli Domrul canı yerine can bulsun, onun canı azad olsun! -dedi.

Deli Domrul aydır: "Men nece can bulayım? Meğer bir qoca babam, bir qarı anam var; gel gedelim, ikisinden biri bolay ki, canın vere, alğıl menim canımı qoğıl," dedi.

Deli Domrul sürdi, babası yanına geldi. Babasının elini öpüb soylamış, görelim, xanım ne soylamış, - aydır;

Ağ saqallu eziz, izzetlü, canım baba! Bilür misen neler oldı? Küfr söz söyledim, Heq Teala'ya xoş gelmedi. Gög üzerinde al qanadlu Ezrayil'e Emr eledi, uçub geldi
Ağca menim köksüm basıb qondı.
Xırıldadıb tatlı canım alur oldı.
Baba, senden can dilerem, verer misen?
Yoxsa "Oğul, Deli Domrul!" deyü ağlar
mısan?

Babası aydır: .

Oğul, oğul, ay oğul!
Canım paresioğlul!
Toğduğmda toquz buğra öldürdüğün,
aslan oğul!
Dünlügi altım ban evimin qebzesi oğul!
Qaza benzer qızımm, gelinimin çiçeği oğul!

Qarşu yatan qara tağım gerekse, Söyle,
gelsün,- Ezrayil'in yaylası olsun! Souq,
souq binarlarım gerekse,
ana içet olsun! Tavla tavla
şahbaz atlarım gerekse,
ana binet olsun! Qatar
qatar develerim gerekse
ana yüklet olsun!
Ağayılda ağca qoyunım gerekse
Qara mudbaq altında anun şuleni olsun!
Altun- qümüş pul gerekse,
ana xerclıq olsun!
Dünya şirin, can eziz, Canıma
qıyabilmen, bellü bilgil! Menden eziz,
menden sögülü anadır, oğul, anana var
- dedi,

Deli Domrul babasından yüz bulmayıb sürdi, anasına geldi.
Aydır:

Ana bilir misen neler oldı?
Gög yüzinden al qanatlu Ezrayil uçub
geldi.
Ağca menim köksümi basıb qondı.
Xırladıb canım alur oldı.
Babamdan can diledim, amma vermedi,
Senden can dilerem ana,
canın mene verer misen? Yoxsa
"Oğul, Deli Domrul!" deyü ağlar
mısan?
Acı tırnaq ağ yüzüne çalar mısan?
Qarğu kibi ara saçın yolar mısan, ana?
dedi.

Anası burada soylamış, görelim xanım, ne soylamış. Anası aydır:

Oğul, oğul, ay oğul!
Toquz ay tar qarnımda götürdigim oğul! Tolma
beşiglerde beledügim oğul! On ay deyende
dünya yüzine getürdigim
oğul!
Tolab-tolab ağ südimi emzirdiğim oğul!
Ağca burclı hasarlarda tutılaydm oğul!
Sası dinlü kafer elinde tutsaq olaydın, oğul!
Altun-aqca gücine salubanı seni
qurtaraydım, oğul!
Yaman yere varmışsan, varabilmen. Dünya
şirin, can eziz! Canımı qıya bilmen, bellü
bilgil, -dedi.

Anası dexi canın vermedi. Böyle degec Ezrayil geldi Deli Domrul'un canın almağa. Deli Domrul aydır:

Mere Ezrayil, aman!
Tenri'nin birliğine yoqdur güman!

Ezrayil aydır: Mere deli gavat! Dexi ne aman dilersen? Ağ sagallu baban yanma vardın, can vermedi. Ağ birçeklü anan yanma vardın, can vermedi. Dexi kim verse gerek? -dedi. Deli Domrul aydır: Hesretim vardır, bulışayım, -dedi. Ezrayil aydır: -Mere deli, hesretin kimdir? Aydır: Yad qızı helalim var, andan menim iki oğlancığım var, emanetim var, ısmarlaram anlara, andan sanra menim canım alarsan, -dedi. Sürdi helali yanına geldi. Aydır.

Bilür misen, neler oldı? Gög yüzinden al
qanatlu Ezrayil uçub
geldi.
Ağca menim köksümi basub qondı. Tatlu
menim canımı alur oldı Babama "ver"
dedim, vermedi. Anama vardım can
vermedi, "Dünya şirin, can tatlu" dediler:

İmdi:
Yüksek-yüksek qara tağlarım
Sana yaylaq olsun! Souq souq
sularım Sana içet olsun!
Tavla-tavla şahbaz atlarım
Sana binet olsun! Qatar-qatar develerim
Sana yüklet olsun! Ağayilde ağca
qoyunım Sana şulen olsun! [1] Gözün kimi
tutarsa Könlün kimi severse Sen ana
varğıl! İki oğlancığı ögsüz qomağıl!- dedi.

Övret burada soylamış, görelim, xanım ne soylamış, aydır:

Ne dersen, ne söylersen,

Göz açub gördügim!
Könül verüb sevdügim!
Qoç yiğidim, şah yiğidim,
Tatlu damağ verüb, soruşduğım,
bir yastıqda baş qoyub emişdigim
Qarşu yatan qara tağları
Senden sonra men neylerem?

Yaylar olsam, menim gorum olsun!
Souq-souq suların içer olsam,
Menim qanım olsun!
Altun-ağcan, xercleyür olsam,
Menim kefenim olsun
Tavla-tavla şahbaz atun biner olsam,
Menim tabutum olsun! Senden sonra
bir yiğidi sevib
varsam, bile yatsam, Ala yılan olub,
meni soqsun! Senin ol müxennet anan-
baban Bir canda ne var ki, sana
qıyamamışlar? Erş tanığ olsun, kürsi tanığ
olsun Yer tanığ olsun, gög tanığ olsun .
Qadir Tenri tanığ olsun Menim canım,
senin canma qurban olsun! -
dedi.

Razı oldı. Ezrayil xetunın canını almağa geldi. Ademiler evreni yoldaşına qıyamadı. Allah Teala'ya burada yalvarmış, görelim nece yal varmış. Aydır:

Yucalardan yucasan,
Kimse bilmez necesen!
Görklü Tenri ,
Çoq cahiller seni
gögde arar, yerde ister
Sen xud möminlerin könlündesen
Daim turan cabbar Tenri, Ulu yollar
üzerine İmaretler yaparım senin içün.
Ac görsem toyurayım senin çün.
Yalmcıq görsem tonadayım senin içün!
Alursan ikimüzün canın bile alğıl!
Qorsan ikimüzün canın bile qoğıl!
Keremi çoq Qadir Tenri! -dedi.

Heq Teala'ya Deli Domrul'un sözi xoş geldi. Ezrayil'e emr eledi: "Deli Domrul'un atasmm-anasmm canın al! Ol iki helala yüz qırq yıl ömr verdim" dedi. Ezrayil dexi babasının anasının defi canın aldı. Deli Domrul yüz qırq yıl dexi yoldaşıyla yaş yaşadı.

Dedem Qorqud geliben boy boyladı, soy soyladı. "Bu boy Deli Domrul'un olsun. Menden sonra alb ozanlar söylesün! Alnı açuq comerd erenler dinlesün!" -dedi.

Yum vereyim xanım!
Yerlü qara tağlarım, yıqılmasun!
Kölgelice qaba ağacın kesilmesün
Qamm aqan görklü suyun, qurımasm
Qadir Tenri seni namerde möhtac etmesün!
Ağ alnunda beş kelme dua qıldıq qebul
olsun!
Yığışdırsun, duruşdursun, Günahınızı adı
görklü Mehemmed'e ba-ğışlasun! Xanım hey.

Başat Depegöz'i Öldürdiği Boyu Beyan eder, Xanım Hey!

Meğer xanım, bir gün Oğuz otururken üstine yağı geldi. Dün içinde ürkdi, köçdi. Qaçub gederken Aruz Qoca'nm oğlancığı düşmiş, oğlancığı bir aslan bulub götürmiş, beslemiş. Oğuz gene eyyamla gelüb yurdma qondı. Oğuz Xan'm ilqıçısı gelüb xeber ğetürdi. Aydır:

- Xanım, sazdan bir aslan çıqar, at urar. Apul-apul yürüyişi adam kibi. At basuban, qan sümürer." Aruz aydır: -Xanım, ürkdiğimiz veqtin düşen menim oğlancığımdır belke? -dedi.

Beğler bindiler. Aslan yatağı üzerine geldiler. Aslanı qaldırıb oğlanı tutdılar. Aruz oğlanı alub evine getürdi. Şadılıq etdiler. Yeme-içme oldı. Emma oğlanı ne qeder götürdilerse, turmadı. Gerü aslan yatağına vardı. Gerü tutub ğetürdiler.

Dedem Qorqud geldi. Aydır: -Oğlanım, sen insansan. Heyvanla müsahib olmağıl! Gel, yaxşı at bin. Yaxşı yiğitler ile eş yort! -dedi. -Ulu qardaşm adı Çıyan Selcik'dir. Senin adın Başat olsun! Adını men verdim, yaşunı Allah versün, -dedi.

Oğuz bir gün yaylaya köçdi. Aruz'm bir çobanı vardı. Qonur Qoca Sarı Çoban derlerdi. Oğuz'un öğince bundan evvel kimse köçmezdi. Uzun binar dimekle meşhur bir binar vardı. Ol binara periler qonmışdı. Nağahandan qoyun ürkdi. Çoban ergeçe qaqdı, ilerü vardı. Gördi kim, peri qızları, qanat qanada bağlamışlar, uçarlar, çoban kepeneğini üzerlerine atdı. Peri qızmm birini tutdu. Tem'e edüb, derhal cima' eyledi. Qoyun ürkmeğe başladı.

Çoban qounun öğine seğirtdi. Peri qızı qanat urub uçdı. Aydır:

- Çoban yil tamam olıçaq mende emanetin var, gel, al! -dedi. -Emma Oğuz'un basma zeval getürdün, -dedi. Çobanın içine qorxu düşdi. Emma gizin derdinden benizi sarardı.

Zemanla Oğuz gene yaylaya köçdi. Çoban gene bu binara geldi. Gene qoyun ürkti. Çoban ilerü vardı. Gördi kim bir yığanaq yatur yıldır-yıldır yıldırır. Peri qızı geldi. Aydır:

-Çoban emanetin ğel al! Emma Oğuz'un başına zeval getürdin! - dedi. Çoban bu yığanağı görcek ibret aldı. Gerü döndi. Sapan taşma tutdı. Urduqca böyüdi. Çoban yığanağı qodı qaçdı; qoyun ardına düşdi.

Meğer ol dem Bayındır Xan beğler ile seyrana yetmişlerdi. Bu binarın üzerine geldiler. Gördiler kim, bir ibret nesne yatur, başı-köti belürsiz. Çevre aldılar. Endi bir yiğit bum depdi. depdikce böyüdi. Aruz Qoca dexi enüb depeledi, mahmuzı toqundı. Bu yığanaq yarıldı, içinden bir oğlan çıqdı. Gödeşi adam, depesinde bir gözi var. Aruz aldı bu oğlanı, eteğine sardı. Aydır:

- Xanım, mum mana verin, oğlum Başatla yaşlıyaym! -dedi.

Bayındır Xan "senin olsun", - dedi.

Aruz Depegöz'i aldı, evine getürdi. Buyurdı bir daye geldi. Emceğini ağzına verdi. Bir sordu, olanca südin aldı. İki sordı, qanm aldı. Üç sordı, canm aldı. Bir qaç daye ğotürdiler helak etdi. Gördüler olmaz, "Süd ile besliyelim" dediler. Günde bir qazan süd yetmezdi. Beslediler böyüdi, gezer oldı. Oğlancıqlarla oynar oldı. Oğlancıqlarm kiminün burnın, kiminün qulagm yemeğe başladı. Elhasili, ordı bunun uçundan qatı incindiler. Aciz qaldılar. Aruz'a şikayet edüb ağlaşdılar. Aruz Depegöz'i döğdi, söğdi, yasaq eyledi, eslemedi. Axir evinden qodi.

Depegöz'in peri anası gelüb oğlının parmağına bir yüzük keçürdi.

- Oğul sana ox batmasun, tenüni qılıc kesmesün! -dedi.

Depegöz Oğuz'dan çıqdı. bir yuca tağa vardı, yol kesdi, adam aldı, böyük herami oldı. Üzerine bir qaç adam gönderdiler. Ox atdılar batmadı. Qılıc urdılar, kesmedi. Sügüyle sancdılar, ilmedi. Çoban-çoluq qalmadı, hep yedi. Oğuz'dan dexi adam yemeğe başladı. Oğuz yığılub üzerine vardı. Depegöz görüb qaqdı. Bir ağacı yerinden qopardı. Atıb elli-altmış adam helak eledi. Alplar başı Qazan'a zerb urdı,- dünya başına tar oldı.

ÇJazan'ın qardaşı Qaragüne Depegöz elinde zebun oldı. Dözen oğlı Alp Rüstem şehid oldı.

Usun Qoca Oğlu kibi pehlevan elinde şehid oldı. Arıq candan eki qarmdaşı Depegöz elinde helak oldı.

Demür Tonlı Mamaq elinde helak oldı. '''' ''' Bığı qanlu Begdüz Emen elinde zebun oldı. Ağ sagallı Aruz Çoca'ya qan qusdurdı. Oğlı Qıyan Selcik'in ödi yarıldı. Oğuz Depegöz'e kar qılmadı, ürkdi qaçdı. Depegöz çöyrüb, ögin aldı. Oğuz'ı sa~lıvermedi, gerü yerine qondurdı. Elhasil, Oğuz yedi kerre ürkdi. Depegöz Ögin alub, yedi kerre ye rine getürdi. Oğuz Depegöz elinde tamam zebun oldı. Vardılar, Dede Qorqut'ı çaqırdılar. Anunla tanışdılar:

- Gelün, kesim keselüm,-dediler.

Dedem Qorqud'ı Depegöz'e gönderdiler. Geldi, selam verdi. Aydır: -Oğul, Depegöz, Oğuz elinde zebun oldı, bunaldı. Ayağın torpağına meni saldılar. Sene kesim verelim, deyirler, -dedi.

Depegöz aydar: -Günde altmış adam verin, yemeğe!- dedi.

Dede Qorqud aydır: - Bu vechle sen adam qomaz, dükedersen.- dedi. - Emma günde eki adam ile beş yüz qoyun verelim! -dedi.

Dede Qorqud böyle degec Depegöz aydar:

- Xoş, öyle olsun! Evet hem mana eki adam verin, yemeğün benim bişürsün, men yiyeyim, - dedi.

Dede Qorqud döndi, Oğuz'a geldi. Aydır:

- Bunlu Qoca ile Yapağlı Qoca'yı Depegöz'e verün, aşm pişürsün!- dedi. Ve hem günde eki adam ile beş yüz qoyun istedi,- dedi. Bunlar dexi razı oldı. Dört oğlı olan birin verdi, üçi qaldı. Üç olan birin verüb eki qaldı. Eki olan birin verdi, biri qaldı.

Qapaqqan derler, bir kişi var idi. Eki oğlı var idi. Bir oğlan verüb, ,bir qalmış idi. Gerü növbet tolanub ana gelmişdi. Anası feryad edüb ağladı, zarlıq eyledi.Meğer xanım Aruz oğlu Başat ğezaye getmiş idi. Ol mehelde geldi. Qarıcıq aydır:

- Başat şimdi aqmdan geldi. Varaym, bolay ki, mana bir esir vereydi, oğlancığım qurtaraydım,- dedi.

Başat altunlu günlügin tiküb oturar iken gördiler ki, bir xatun kişi gelür. Geldi içeri Basat'a; girdi, selam verdi, ağladı. Aydır:

Avcına sığmayan elüklü oxlı
Erdil teke buynuzından qatı yaylı
İç Oğuz'da, Taş Oğuz'da adı bellü,
Aruz oğlı xanım Başat, mana medet, -dedi.

Başat aydır: -Ne dilersen?

Qarıçıq aydır: -Yalancı dünya yüzünde bir er qopdı. Yaylammda Oğuz elin qondurmadı. Çara polad uz qılıçlar kesen qılım kesdirmedi. Qarğu cida oynadanlar ildirmedi. Qayın oxı atanlar kar qılamadı. Alplar başı Qazan'a bir zerb urdı. Qardaşı Qaragüne elinde zebun oldı. Bığıqanlu Büğdüz Emen elinde zebun oldı. Ağ sagallu baban Aruz'a qan qusdırdı.Meydan yüzinde qardaşm Qıyan Selcik ödi sındı, can verdi. Qalm Oğuz beglerin dexi-kimini zebun edüb, kimini şehid eyledi. Yedi qatla Oğuz'ı yerinden sürdi. "Kesim" dedi, kesdi. Günde eki adam, beş yüz qoyun istedi. Bunlu Qoca ile Yapağlu Qoca'yı ana xıdmetkar ver diler. Dört oğlı birin verdi. Eki oğlancığım vardı. Birin verdim, biri qaldı. Çörildi növbet gerü-mana geldi. Anı dexi isterler. Xamm mana, meded,- dedi. Basat'm qarannulı gözleri yaşla toldı. Qarmdaş içün soylamış, görelim, xanım ne soylamış, aydır:

Qıran yerde tikilmiş otaxlarm
O zalim yıqdırdı ola, qardaş!
Yügrek olan atlanın tavlasinden
O zalim seçdirdi ola qardaş!
Biserek-biserek develerin qatarından
O zalim ayırdı ola, qardaş!
Şüleninde qırdığm qoyunun
O zalim qırdı ola, qardaş!
Güvencimle getürdigin gelüncügin
O zalim senden ayırdı ola, qardaş!
Ağ saqallu babamı
"Oğul" deyü ağlatdm, ola qardaş!
Ağca yüzlü anamı
Sızlatdm ola, qardaş!
Qarşu yatan qara tağım yükseği qardaş!
Aqındılı qörklü suyımm taşqunı qardaş
Güçlü belim qüvveti,
Qarannu gözlerimin aydını, qardaş!

"Qardaşımden ayrıldım" deyü çoq ağladı, zarlıq qıldı. Ol xatun kişiye bir esir verdi. "Var oğlını qurtar". -dedi.

Xatun aldı geldi, oğlı yerine verdi. "Hem oğlın geldi." deyü Aruz'a muştladı. Aruz sevindi.Qalın oğuz begler ile Basat'a qarşu geldi. Başat babasının elin öpdi. Ağlaşdılar, bozlaşdılar. Anasının evine geldi. Anası qarşu geldi. Oğlancuğmı quçdı.

Başat anasının elin öpdi, görüşdiler, bozlaşdılar. Oğuz begleri derildi. Yemeler-içmeler oldı. Başat aydır:

-Begler, qardaş uğrına Depegöz ile buluşuram. Ne buyurursız?, -dedi.

Qazan Beg burada soylamış, görelim, xanım, ne soylamış. Aydır:

Qara uran qopdı depegöz, Erş yüzinde
çevirdim, akmadım, Başat! Qara qaplan
qopdı Depegöz Qara-qara tağlarda
çevirdim, akmadım,
Başat!
Çağan aslan qopdı Depegöz, Qakn sazlarda
çevirdim, akmadım, Başat! Er olsan, yeg
Olsan mere, men Qazan'ca olmıyasan, "'
Başat!- dedi.

Ağ saqallu babanı ağlatmağıl! Ağ birçeklü ananı bozlatmağıl! Başat aydır: -Elbetde vararam! ı- Qazan aydır: -Sen bilürsen

Babası ağladı, aydır: -Oğul, ocağım issüz qoma, kerem eyle varma!- dedi.

Başat aydır: -Yoğ, ağ saqallu eziz baba, vararam, -dedi. Eslemedi, bileğinden bir tutam ox çıqardı, beline soqdı. Qılıcm hem quşandı. Yayın qarusına bıraqdı. Eteklerin qıvırdı. Babasının anasının elini öpdi, helallaşdı. "Xoş qalun", -dedi. Depegöz oldığı Salaxana qayasına qeldi. Gördi Depegöz güne qarşu arxasm vermiş. Yalnuz çekdi belinden bir ox çıqardı. Depegöz'ün yağrma bir ox urdı. Ox keçmedi. Paralandı. Bir dexi atdı. Ol dexi pare pare oldı. Depegöz qocalara ayıtdı: -Bu yerin sineği bizi üşendirdi! -dedi. Başat bir dexi atdı. Ol dexi paralandı, bir paresi Depegöz'ün ögine düşdi. Depegöz sıçradı baqdı, Başat gördi, elin eline çaldı, qas-qas güldi. Qocalara aydır: -Oğuz'dan yene bize bir türfende quzı geldi., -dedi. Basat'ı ögine qatdı, tutdı. Boğazdan salmdırdı. Yatağına getürdi. Edüginin quncma soqdı. Aydır: Mere qocalar, ekindü veqti munı mana çeviresiz, yiyem- dedi. Yene uyudı.

Basat'm xenceri vardı. Edügini yardı, içinden çıqdı. Aydır: Mere qocalar munm, ölümi nedendir? Ayıtdılar: - Bilmeziz. Amma gözünden ğeyri yerde et yoqdır, -dediler. Başat Depegöz'ün başı ucına geldi. Qapaq qaldırdı. Baqdı gördi kim gözi etdir. Aydır: Mere qocalar sügiliği ocağa qoyun qızsm! -dedi.Sügiliği ocağa bıraqdılar, qızdı.

Başat eline aldı. Adı qörklü Mehemmed'e salavat getürdi. Sügüligi Depegöz'ün gözüne eyle basdı kim, Depegöz'ün gözi helak oldı. Şöyle nere urdı, hayqırdı kim, tağ ve taş yangülendi. Başat sıçradı. Qoyun içine mağaraya düşdi. Depegöz bildi kim, Başat Mağaradadur. Mağaranun qapusm alub, bir ayağın qapumn bir yanına, birin dexi bir yanma qodı. Aydır:

10. Mere qoyun başları erkec, bir-bir gel keç! -

dedi. Bir-bir gelib keçdüHer birinin başların sığadı.- Toğkcıqlar, dövletim saqar qoç, gel keç!- dedi. Bir qoç yerinden qalqdı, gerinüb sündi. Degi Başat qoçi qoçi basub boğazladı, derisin yüzdi, quyruğ ile başını deriden ayırmadı: içine girdi. De pegöz de bilid kim Başat deri içindedür. Aydır:

Ay saqar qoc, menim nereden helak ola cağım bildin? Şöyle çalayım seni mağara divarma kim, quyruğın mağarayı yağlasun! -dedi. Başat qoçm başını Depegöz'ün eline sundı. Depegöz buynızmdan berk tutdı. Qaldırıcaq buynız derile elin de qaldı. Başat Depegöz'ün budı arasından sıçrayub çıqdı. Depegöz buynızı götürüb yere çaldı. Aydır: -Oğlan, qurtuldm mı? Başat aydır: Tanrım qurtardı. Depegöz aydır: - Mere oğlan, al şol barmağımdakı yüzügi, parmağına taq, sana ox ve qıkc kar eylemesün.

Başat aldı yüzügi pamağına köçürdi. Depegöz aydır: -"Oğlan yözügi alub taqmdın mı?" Başat aydır: -Taqındım, Depegöz Basat'm üzerine qodı, xençerle çaldı-kesdi, sıçradı gen yerde turdı. Gördi kim yüzüg gene Depegöz'ün ayağı altında yatur.

Depegöz aydır: -Qurtuldın mı? Başat aydır: - Tanrım qurtardı. Depegöz aydır: -Oğlan şol günbedi gördün mi? Aydır: -Gördüm. Depegöz aydır: Menim xezinem var. Ol qocalar almasınlar. Var

-.

möhürle! -dedi. Başat günbed içine girdi. Gördi kim, altun-aqca yıqılmış. Baqaraq kendözin unıtdı. Depegöz günbedin qapusın aldı. Aydır: -Günbede girdin mi? Başat aydır: Girdim. Depegöz aydır: -Şöyle çalayım ki, günbedle tartağan olasan -dedi. Basat'ın diline bu geldi ki, "La ilahe illallah. Mehemmed resulallah, -dedi. Dedi, heman dem günbed yarıldı, yedi yerden qapu açıldı. Birinden taşra geldi.

Depegöz günbede elin soqdı. Eyle qaxdı kim, günbed zirü zeber oldı. Depegöz aydır: -Oğlan qurtıldın mı. Başat aydır: -Tanrım qurtardı. -dedi. Depegöz aydır: Sene ölüm yoğ imiş! Şol mağarayı gördün mi? Başat aydır: -Gördüm. Depegöz aydır: -Anda eki qılıc var: biri qınlı, biri qınsız. Ol qınsuz keser menim başımı. Var, götür, menim başımı kes! -dedi. Başat mağara qapusına vardı. Gördi bir qınsuz qılıc turmaz, ener çıqar. Başat aydır: -Men muna bitekellüf yapışmayım, -deyüb kendü, qılıcın çıxardı tutdı. Eki pare böldi. Vardı bir ağaç getürdi, qılıca tutdı. Anı dexi eki pare eledi. Pes yayını eline aldı. Oxla ol qılıc asılan zenciri urdı.. Qılıc yere düşdi, gömüldü.. Kendü qılıcın qınına soqdı.. Balçağından ol qılıcı berk tutdı. Geldi aydır: Mere Depegöz necesen?, -dedi. Depegöz aydır: Mere oğlan, dexi ölmedin mi? Başat aydır: Tanrım qurtardı. Depegöz aydır: -Sene ölüm yoğ imiş, -dedi. Çağırub Depegöz soylamış, görelim ne soylamış, aydır:

Gözüm, gözüm, yalnuz gözüm!
Sen yalnuz gözle men Oğuz'u
sındırmışdım.
Ala gözden ayırdın yiğit meni! Tatlu candan
ayırsun Qadir seni! Ele kim men çekerem
göz bunum, Hiç yiğide vermesün Qadir
Tenri göz bu güni! -dedi.

Depegöz ene aydır:

Qalarda-qoparda yiğit
yerin ne yeridir?
Qarannu dün içinde yol azsan umun
nedir?
Qaba elem götüren xanınız kim
Qırış güni ögdin
Ağ saqallu baban adı nedir?
Alp eren erden adın,
Yaşurmaq eyb olur,
Adın nedir, yiğit, değil mana! -dedi.

Başat Depegöz'e soylamış, görelim xanım, ne soylamış:

Qalarda- qoparda
yerim Günortac!
Qaranu dün içre yol azsam,
umum Allah! Qaba
alem götüren xanımız-
Bayındır Xan! Qırış
güni ögdin depen alpımız
Salur oğlı Qazan
Anam adın sorar olsan, -Qaba Ağaç!
Atam adın deirsen- Qağan Aslan.
Menim adım sorarsan
Aruz oğlı Başat'dır,-dedi.

Depegöz aydır: -Emdi qardaşlar, qıyma mana! dedi.

Başat aydır:

Mere qavat! Ağ saqallu babamı
ağlatmışsan.
Qarıcıq ağbirceklü anamı bozlatmışsan.
Qarındaşım Qıyan'ı öldürmişsen
Ağca yüzli yengemi tul elemişsen. Ala
gözlü bebeklerin öksüz qomışsan.
Qoyur mıyam seni,
Qara polad uz qılıcım tartmıymca,
Qafalu-börklü başın kesmiyinçe.
Alcaqanınıyeryüzine tökmiyince,
Qardaşım Qıyan'ın qanın almıymca
Qomazam! -dedi.

Depegöz dexi burada soylamış, aydır:

Qalqubanı yerimden turam, derdim
Qalın Oğuz beglerinden ehdim bozam,
derdim
Yeniden toğanın qıram derdim Bir
gez adam etine toyam, derdim Qalın
Oğuz begleri üzerime
yığılub gele, derdim.
Qaçubanı Salaxana qayasına girem,
derdim
Ağır mancılaq taşla atam, derdim. Enüb
taş, başıma düşiben ölem, derdim Ala
gözden ayırdın yiğit, meni Tatlu candan
ayırsun Qadir seni! -dedi.

Depegöz bir dexi soylamış aydır:

Ağ saqallu qocaları çoq ağlatmışam
Ağ saqallu, qarışı tutdı ola, gözüm seni?
' Ağ birceklü qarıcığları çoq ağlatmışam
Gözi yaşı tutdı ola, gözüm, seni?
Bığcağı qararmış yigitcikleri çoq yemişem
Yiğitlikleri tutdı ola, gözüm, seni?
Elcügezi qınalı qızcığazları çoq yemişem
Qarışçuları tutdı ola, gözüm seni?
Heç yiğide vermesün Qadir Tanrı göz yükini
Gözüm, gözüm, ay gözüm!
Yalnuz gözüm! -dedi.

Başat qaqıb yerinden tun geldi. Buğra kimi Depegöz'i dizi üzerine çökürdi. Depegöz'ün kendü qılıcı ile boynunu urdı. Deldi yay kirişine taqdı. Süriyi-süriyi mağara qapusma geldi. Bunlı Qoca ile Yapağlu Qoca'yı Oğuz'a muştçı gönderdi. Ağ boz atlar binüben yortışdılar. Qalm Oğuz ellerine xeber geldi.

At ağızlu Aruz Qoca evine çapar geldi. Atasına Basat'ın sevine verdi: -Muştuluq! Oğlun Depegöz'i depeledi! -dedi.

Qalın Oğuz begleri yetdiler. Salaxana qayasma geldiler. Depegöz'ün başını ortaya getürdiler.

Dedem Qorqud gelüben şadlıq çaldı. Gazi erenler başına ne geldiğin aydıverdi. Hem Basat'a akjış verdi.

Qara tağa yetdüginde aşıt versün! Qanlu-qanlu sulardan keçit versün! -dedi.

Erlikle qardaşm qanm aldın. Qalm Oğuz beglerini bundan qurtardın. Qadir Allah yüzün ağ etsün, Başat! -dedi,

Ölüm veqti geldiğinde arı imandan
ayırmasun!
Günahınızı adı görklü Mehemmed
Mustafa'ya bağışlasun, xanım, hey!

İç Oğuz'a Taş Oğuz Asi Olub Beyrek Öldüki Boyu Beyan Eder

Üç oq, Boz oq yığnaq olsa, Qazan evin yağmaladardı. Qazan gerü evin yağmalatdı. Emma Taş Oğuz bile bulmmadı. Hemin iç Oğuz yağmaladı.

Xaçan Qazan evin yağmalatsa, helalinin elin alur, tışra çıqar, andan yağma ederdi.

Taş Oğuz beglerinden Aruz, Emen ve Qalan beğler bum eşitdiler, ayıtdılar ki, "Baq, baq! Şimdiye değin Qazan'ın evin bile yağma ederdik. Simde neçün bile olmıyavuz?" -dediler. İttifaqı cemi Taş Oğuz begleri Qazan'a gelmediler, edavet eylediler.

Qılbaş derler, bir kişi vardı. Qazan aydır: "Mere Qılbaş, bu Taş Oğuz begleri xanım bile gelürlerdi. Şimdi neçün gelmediler?" -dedi. Qılbaş aydır:" Bilmez misin neçün gelmediler? Evin yağmalatdığm dem Taş Oğuz bile bulmmadı, sebeb oldur", -dedi. Qazan aydır: "EdaveT bağladılar he mi?", dedi. Qılbaş aydır:Xanım men varaym, onların dostlığm- düşmenligin bileyin", -dedi. Qazan aydır: "Sen bilürsen var!" -dedi.

Qılbaş bir qaç adam ile binür. Qazan'm tayısı Aruz'm evine geldi. Aruz dexi altun günlügin dikmişdi, oğlanlar ile oturmışdı. Qılbaş gelüb Aruz'a selam verdi, aydır: "Qazan bunlu oldı. Elbetde, tayım Uruz mana gelsün" -dedi. Qara başım bunaldı, üzerüme yağı geldi. Develerim bozlatdılar, Qaraquc'da Qazlıq atlarım kişnetdiler. Qaza benzer qızımız-gelinümiz bunlu oldı. Menim qara başıma gör neler geldi. Tayım Aruz gelsün" -dedi.

Aruz aydır: "Mere Qılbaş, ol veqt kim Üç, Boz oq yığnaq olsa, ol veqt Qazan evin yağma ederdi. Suçımız neydi ki, yağmada bile olmadıq? -dedi. Hemişe Qazan'm başına bunlu gelsün, tayısı Aruz'ı daim ana tursun. Biz Qazan'a düşmeniz, bellü bilsün!" -dedi. .

Qılbaş burada soylamış, görelim xanım, ne soylamış, aydır:

Mere qavat,
Qalqubanı Qazan xan yerinden tun geldi. Ala
Tağ'da çadırm-otağm dikdi. Üç yüz altmış
altı alp erenler yanma yığnaq
oldı.
Yemek-içmek arasında begler seni aradı.
Üstümüze yağı-nesne gelmedi. Men senin
dostlığm-düşmanlığın smayu
geldim.
Qazan'a düşmen imişsen, bildim! -dedi.
Qalqub "Xoş qal!" -deyüb getdi.

Aruz gayet sext oldı. Taş Oğuz beglerine adam saldı. "Emen gelsün, Alp Rüstem gelsün, Dönebilmez Dülek Uran gelsün, gerü qalan begler hep gelsün!" dedi.

Taş Oğuz begleri hep yığnaq oldı. Ala bargah otaqların düze dikdi. Atdan aygırdan, deveden buğra, qoyundan qoç qırdırdı. Taş Oğuz beglerine ağırlıq edüb toyladı. Aydır: "Begler, men sizi niye çağırdım, bilür misiz?"

Ayıtdılar: "Bilmezüz". Aruz aydır: Qazan bize Qılbaş'ı göndermiş."Elim günim çapıldı, qara başım bunlı oldı, tayım Aruz mana gelsün", -demiş.

Qılbaş'a ayıtdım ki, qaçan ki, Qazan evin yağmaladardı. Taş Oğuz begleri bile yağmalardı. Begler gelür Qazan'ı selamlar, gederdi".

Emen aydır: "Ya sen ne cavab verdin?" Aruz aydır ki, "Mere qavat, Biz Qazan'a düşmemiz", -dedim.Emen aydır: "Eyü demişsen". Aruz aydır: "Begler, ya siz ne dersiz?" Begler aydır: "Ne de-

yelüm? Çün sen Qazan'a düşmen oldm, biz de düşmemiz", -dediler.

Aruz araya Müshef getürdi. Hep begler el urıb and içdiler. "Senin dosuna dost ve düşmenüne düşmeniz", -dediler. Aruz cümle begleri xeletledi, döndi aydır: "Beyler Begrek bizden qız almışdır, güyegümizdir. Emma Qazan'm inağıdır. Gelsün bizi Qazan'la barışdırsun. Deyelüm, getürelim:, bize muti olursa, xoş! Olmaz ise ben saqalını tutaym, siz qılıc aşurın, parelen! Aradan Beyreg'i getirelüm. Andan sonra Qazan ile işümiz xeyir ola!" -dedi.

Beyreg'e kağıd gönderdiler. Beyrek odasında yiğitlerle yeyüb-içirdi. Aruz'dan adam geldi, selam verdi. Beyrek aleyk aldı. Ayıtdı: "Xanım Aruz size selam aydır, kerem etsün, Beyrek gelsün Qazan'la bizi barışdırsun!" , -deir. Beyrek "Xoş ola!" dedi. Atm çekdiler bindi. Qırq yiğitler Aruz'm evine geldi. Taş Oğuz begleri oturarken girib selam verdi. Beyreg'e Aruz aydır: "Bilür misen, seni niye qağırdıq?" Beyrek aydır: "Niye qağırdmız". Aruz aydır: "Heb şol oturan begler Qazan'a asi oldıq, and içdik". Müshef getürdiler. "Sen dexi and iç", -dediler. "Qazan'a men asi olmazam", deyü and içdi, soyladı aydır:

Men Qazan'm ne'metini çoq yemişem Bilmezsem,
gözüme tursun! Qaraqucda Qazhq atma çoq
yilmeşem, Bilmezsem mana tabut olsun! pi
Yaxşı qaftanlarm çoq geymişem Bilmezsem,
kefenim olsun! Ala bargah otağına çoq girmeşem
Bilmezsem, mana zindan olsun. Men Qazan'dan
dönmezem, bellü bilgil!

Beyreg'in saqalmı tutdı. Begler Beyreg'e qıyamadı. Beyreg Aruz qaqduğın burada bildi. Soylamış, aydır:

Aruz, mana bu işi edeceğin bilseydim,
Qaraqucda Qazlıq atıma binerdim! Eğni
berk demir tonım geyerdim! Qara polad uz
qılıcım belime bağlardım! Alm-başa gunt
ışuğım urardım! Qarğu tali altmış tutam
sügümi elüme
ahırdım.
Ala gözlü begleri yanıma salardım!
Qavat, men bu işi tuysam, sana böyle gelür
miydüm?
Aldayuban er tutmaq övret işidir,
Övretinden mi öğrendin, sen bu işi, qavat?
-dedi. Uruz aydır:
"Mere, herze-merze söyleme.

Qanma susanma. Gel and iç!" -dedi. Beyrek aydır: "Vallah, men Qazan Oğuzma başım qomışam. Qazan'dan dönmezem, gerekse yüz pare eyle!" dedi. Aruz gene qaqdı. Beyrek'in saqalmı berk tutdı, beglere baqdı. Gördi kimse gelmez. Aruz qara polad uz qılıncm tartub Beyreg'in sağ oyluğın çaldı, qara qana bulaşdı. Beyreg'in başı bunlu oldı. Begler hep tağıldı. Her kişi atlu atma bindi. Beyreg'i dexi bindirdiler. Ardına adam bindirib qucaqladılar. Qaçdılar, Beyreg'i odasına yenirdiler. Cübbesin üzerine örtdiler. Beyrek burada soyladı, aydır:

Yiğitlerim yerinizden uru turun,
Ağ-boz atumm quyruğmı kesin.
Arqubeli ala tağdan dünin, aşun.
Aqmdılı görkli suyı delüb keçün
Qazan'm divanma çapub varın
Ağ çıqarıb, kara geyün
"Sen sağ ol, Beyrek öldi", -deyin.

Ayıdınuz: "Namerd Aruz tayından adam geldi. Beyreg'i istemiş, ol dexi varmış. Hep Taş Oğuz begleri yığnaq olmış. Bilmedik, yeme-içme arasında Müshef getürdiler. "Qazan'a biz asi oldıq, and içdik. Gel sen dexi and iç!" -dediler. İçmedi. "Men Qazan'dan dönmezem" dedi. Namerd taym qaqdı. Beyreg'i qılıçladı. Qara qana bulaşdı, bunlu oldı. Yann qiyamet gününde menim elüm Qazan xanın yaqasmda olsun, menim qanım Aruz'a qoyarsa!" -dedi.

Birdexisoylamışaydır:

Yiğitlerim Aruz oğlu Başat gelmedin Elim-günim
çapılmadın, Qaytabanda develerim bozlatmadm
Qaraqucda Qazlıq atım kişnetmedin Ağca
qoyunlarım menrişmedin Ağca yüzlü qızım-
gelinüm ekşeşmedin
Ağca yüzlü görklimi Aruz oğlı Başat gelüb
almadın,
Elim-günim çapmadın
Qazan mana yetişsün Menim qanım Aruz'a
qomasun. - Ağca yüzlü görklümi oğlana alı
versin Axiret haqqmı helal etsün. Beyrek
padşahlar padşahı Heqq'e vasil oldı.
bellü bilsün! -dedi.

Beyreg'in babasına-anasma xeber oldı. Ağ evi-eşiginde şiven qopdı. Qaza benzer qızı-gelini ağ çıqardı, qara geydi. Ağ-boz atının quyruğmı kesdiler. Qırq-elli yiğit qara geyüb gög sarındılar. Qazan bege geldiler, sarıqların yere urdılar "Beyreg", -deyü çoq ağladılar. Qazan'm elin öpdiler. "Sen sağ ol, Beyrek öldi!" -dediler. Namerd tayın al

eylemiş. Oquyuban bizi aldılar. Vardıq, Taş Oğuz begleri size asi olmuşlar, bilmedik. Müshef ge~türdiler, Biz Qazan'a asi oldıq. Sen dexi bize müt'i ol! -dediler. And içdiler. Beyreg etmegün basmadı. Anlara müt'i olmadı. Tayın namerd Aruz gagdı. Beyreg'i oturduğı yerde qılıcladı. Bir oyluğm düşirdi. "Sen sağ ol xanım, Beyreg Heqq' e vasil oldı menim qanım Aruz'a qomasun" -dedi, -dediler.

Qazan bu xeberi eşitdi. Destmalm eline alub ökür-ökür ağladı. Divanda zarlıq qıldı. Hep anda olan begler ağlaşdılar. Qazan vardı, odasına girdi; yedi gün divana çıqmadı, ağladı-oturdı.

Begler yığıldı, divana geldi. Qazan'm qardaşı Qaragüne aydır: "Qılbaş, var ayıt Qazan gelsün-çıqsun, bir yiğit senin ucından aramızdan eksildi. Hem vesiyyet eylemiş," Menim qanım qomıyasan, alasan" demiş. Varalum, düşmeni haqlıyalum, di!" -dedi. Qılbaş aydır: "Sen qarmdaşısan, sen var!" -dedi.

Elhesil ikisi bile vardılar. Qazan'm odasma girdiler. Selam verdiler. "Sen sağ ol, xanım" -dediler. -Bir yiğit aramızdan eksildi, senin yolında baş verdi. Derem, qanm alalım; hem size ısmarlamış, "menim qanım alsun" demiş. Ağlamaqla nesne mi olur? Tun gel yuqarı" -dedi.

Qazan aydır:

- Meslehetdi. Cebbexaneyi yükletsünler. Hep begler, hep binsünler! -dediler.

Cemi begler bindi: Qazan'm qonur atın çekdiler, bindi. Borı çalındı, kos uruldı. Gece-gündüz demediler, yortma oldı.

Aruz'a ve cem'i Taş Oğuz beglerine xeber oldı." İşde, Qazan geldi" dediler. Anlar dexi çeri derüb boru ağırdan Çjazan'a qarşu geldiler

Üç oq, Boz oq qarşulaşdılar. Aruz aydır:

1. Menim iç Oğuz'da qırımım Qazan olsun!

Emen aydır:

2. Menim qırımım Ters Uzamış olsun!

Alp Rüstem aydır:

- Menim qırımım Ense Qoca oğlı Oqçı olsun, -dedi.

Her biri bir qırım gözetdi. Alaylar bağlandı, qoşunlar düzüldi. Borılar çalındı. Tavullar dögildi.. Aruz Qoca meydana at depdi. Qazan'a çağırıb "Mere qavat, sen menim qırımımsan, sen gel berü!" -dedi. Qazan qalqan yapmdı, sügüsin eline aldı. Başı üzerine çevirdi. Aydır:

- Mere qavat, muxannatlıq ile er öldürmek nece olur, men sana göstereyim! -dedi.

Aruz Qazan'ın üzerine at saldı. Qazan'ı qılıcladı, zerre qeder kesdiremedi, öte keçdi. Nöbet Qazan'a değdi. Altmış tutam ala gönderin qoltuq qısdı, Aruz'a bir gönder urdı. Köksinden yalab deq öte keçdi. At üzerinden yere saldı. Qarındaşı Qaragüne'ye işaret etdi:

· Başm kes! -dedi.

Qaragüne atdan endi, Aruz'un başm kesdi.

Taş Oğuz begleri bunu görüb, hep atdan endiler. Qazan'm ayağına düşdiler, suçların dilediler, elin öpdiler. Qazan suçların bağışladı. Beyreg'in qanm tayısmdan aldı. Aruz'un evin çapdırdı. Elini-günini yağmalardı. Yiğit begler toyum oldı.

Qazan gög alan çemene çadır dikdirdi. Otağm qurdı. Dedem Qorqud gelüben şadlıq çaldı. Gazi erenler başına geldügin aydı -verdi:

Qanı dediğim beg erenler,
Dünya menim deyenler?
Ecel aldı, yer gizledi,
Fani dünya kime qaldı?
Gelimli-gedimli dünya
Son uci ölümli dünya!
Elaqibet, uzun yaşm ucı ölüm, axırı aynlıq.
Yum vereyim, xanım:
Ölüm veqti geldüginde, arı imandan
ayırmasun. .
Ağ saqallu baban, yeri uçmağ olsun!
Ağ birçeklü anan yeri behişt olsun!
Qadir seni namerde möhtaç etmesün!
Ağalnundabeşkelmeduaqıldıq,
qebul olsun!
"Amin!" "amin!" -deyenler didar görsün.
Yığışdırsun, duruşdursun
Günahınızı Mehemmed Mustafa'ya
bağışlasun! Xanım hey!..